

Jarosław Uglis • Anna Jęczmyk

ROZWÓJ FUNKCJI TURYSTYCZNEJ OBSZARÓW WIELKOPOLSKICH PARKÓW KRAJOBRAZOWYCH

Jarosław Uglis, dr inż. – Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

Anna Jęczmyk, dr – Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

adres korespondencyjny:

Katedra Turystyki Wiejskiej

ul. Witosza 45/114B, 61-693 Poznań

e-mail: uglis@up.poznan.pl

THE DEVELOPMENT OF TOURIST FUNCTION OF LANDSCAPE PARKS OF GREATER POLAND REGION

SUMMARY: The aim of this paper is to analyse the development of tourist function of Greater Poland landscape parks areas. There are many factors which influence the level of thi development, among them are the level of tourism infrastructure and the intensity of tourist traffic, which are of crucial meaning. In the present study six indicators were taken into consideration, which describe the level of tourist function development – the number of tourist accommodation establishments per 100 km², the accommodation facilities density rate, and as well Baretje'a, Schneider, Charvat and Dekert indicators. A total of 45 communities were examined which are located on 13 Wielkopolska landscape parks. The results show a significant positive correlation among the indicators and the landscape parks territory share. The highest level of tourist function development was noted in communities connected with Powidz, Pszczew and Sieraków Landscape Parks.

KEYWORDS: tourist function, landscape parks, tourism development, Greater Poland, Wielkopolska

Wstęp

Obszary przyrodniczo cenne stanowią cel peregrynacji dla szerokiej rzeszy turystów. Obszarami szczególnie predysponowanymi do rozwoju turystyki są parki krajobrazowe, których niepowtarzalne walory przyrodnicze i kulturowe w połączeniu z łagodnym reżimem ochronnym, sprzyjają rozwojowi funkcji turystycznej. Należy pamiętać, że nadmierna koncentracja ruchu turystycznego, nieprawidłowo zlokalizowana baza turystyczna - często w miejscach o najwyższej wartości przyrodniczej - złe formy organizacji wypoczynku oraz brak kultury turystycznej są głównymi przyczynami degradacji walorów przyrodniczych obszaru¹. Szacuje się, że udział gospodarki turystycznej przyczynia się do degradacji środowiska naturalnego od 5 do 7%, a na przykład przemysł w 40%, budownictwo w 20%, czy komunikacja i rolnictwo po 15%². Rozwój funkcji turystycznej w parkach krajobrazowych i ich otoczeniu powinien więc przebiegać zgodnie z zasadami rozwoju zrównoważonego.

Celem pracy była próba zdiagnozowania rozwoju funkcji turystycznej obszarów wielkopolskich parków krajobrazowych. Funkcja turystyczna obszaru to szeroko rozumiana działalność społeczno-ekonomiczna pełniona przez określony obszar (region lub miejscowość) i jego mieszkańców, skierowana na obsługę turystów przybyłych na wypoczynek³. Rozwój funkcji turystycznej określa się zwykle za pomocą mierników opartych na wielkości bazy noclegowej i ruchu turystycznego, wśród których najczęściej stosowanymi są wskaźniki: Baretje'a, Schneidera, Charvata i Deferta.

Niewątpliwie parki krajobrazowe są idealną destynacją do uprawiania wielorakich form turystyki, które zapewnią im ochronę zasobów przyrodniczych i kulturowych umożliwiających wzrost ruchu turystycznego, a tym samym powinny one sprzyjać ich zrównoważonemu rozwojowi. Za formy turystyki spełniające to kryterium można uznać na przykład: agroturystykę, ekoagroturystykę, ekoturystykę, turystykę wiejską, turystykę przyrodniczą, turystykę kwalifikowaną, a także wszelkie formy turystyki aktywnej⁴.

¹ D. Zaręba, *Ekoturystyka*, Warszawa 2006, s. 16-17.

² J. Kamieniecka, *Ekopolityka w turystyce, Raport o zmianach możliwych i potrzebnych*, z. 2, Warszawa 1998, s. 14.

³ Szerzej to zagadnienie jest poruszane przez m.in.: A. Szwichenberg, J. Borzyszkowski, *Dyskusja nad miernikami funkcji turystycznej miejscowości*, „Problemy Turystyki” 2000 nr 1-2, s. 5-12; D. Chudy-Hyski, *Ocena wybranych uwarunkowań rozwoju funkcji turystycznej obszaru*, „Infrastruktura i Ekologia Terenów Wiejskich” 2006 nr 2/1, s. 129-141; A.R. Szromek, *Przegląd wskaźników funkcji turystycznej i ich zastosowanie w ocenie rozwoju turystycznego obszaru na przykładzie gmin województwa śląskiego*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej. Seria Organizacja i Zarządzanie” 2012 z. 61, s. 295-309; E. Baran, I. Kiniorska, M. Noga, *Rozwój funkcji turystycznej obszarów wiejskich woj. Świętokrzyskiego*, w: W. Kamińska (red.), *Innowacyjność w turystyce wiejskiej a nowe możliwości zatrudnienia na obszarach wiejskich*, „Studia KPZK PAN” t. CLXIII, Warszawa 2015, s. 252-266.

⁴ Zob.: A. Kotala, A. Niedziółka, *Stan i perspektywy rozwoju infrastruktury ekoturystycznej w województwie małopolskim*, „Infrastruktura i Ekologia Terenów Wiejskich” 2009 nr 5, s. 27-37; H. Guzik, *Dylematy rozwoju turystyki na obszarach chronionych (na przykładzie Biesz-*

Materiał i metody

W postępowaniu badawczym zastosowano metody wskaźnikowe w celu przedstawienia przestrzennego zróżnicowania rozwoju funkcji turystycznej obszarów wielkopolskich parków krajobrazowych. Ukazanie poszczególnych aspektów rozwoju tej funkcji wymagało zastosowania zróżnicowanych wskaźników, które powinny wyczerpująco charakteryzować funkcje turystyczne badanych jednostek. Przyjęto, że powinny one odzwierciedlać zarówno poziom zagospodarowania turystycznego, jak również skalę intensywności ruchu turystycznego.

Analizy rozwoju funkcji turystycznej (w ujęciu obszaru gminy) dokonano na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS za 2014 rok, a badaniem objęto 45 gmin, na terenie których zlokalizowane są wielkopolskie parki krajobrazowe. Bazę danych utworzono z takich zmiennych, jak:

- liczba turystycznych obiektów noclegowych⁵,
- liczba miejsc noclegowych,
- liczba korzystających rezydentów i turystów zagranicznych,
- liczba udzielonych noclegów rezydentom i turystom zagranicznym,
- powierzchnia gminy,
- liczba ludności (rezydentów),
- powierzchnia parku krajobrazowego.

Zgromadzona wiedza faktyczna posłużyła do wyznaczenia sześciu wskaźników opisujących przestrzenny obraz poziomu rozwoju funkcji turystycznej obszaru badań. Następnie dokonano analizy związków statystycznych pomiędzy powierzchnią obszarów parków krajobrazowych a zdolnością badanych jednostek do pełnienia funkcji turystycznej na podstawie współczynnika korelacji liniowej Pearsona. W pracy przyjęto jako zmienną objaśniającą procentowy udział w powierzchni gmin obszarów parków krajobrazowych, a jako zmienne objaśniane kolejno wyliczone wskaźniki. Dodatkowo, pomocniczo zastosowano analizę wariancji (test F), która posłużyła do analizy istotności różnic oraz analizę skupień. Niezbędne analizy przeprowadzono w programie STATISTICA 12.

czadzkiego Parku Narodowego), „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie” 2010 nr 482, s. 71-84; J. Uglis, *Uwarunkowania rozwoju agroturystyki na obszarach parków krajobrazowych w województwie wielkopolskim*, w: M. Jalinik (red.), *Turystyka na obszarach przyrodniczo cennych*, Białystok 2010, s. 73-84; B. Zawilińska, *Uwarunkowania i kierunki rozwoju turystyki w parkach krajobrazowych Karpat Polskich*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie” 2010 nr 821, s. 129-144; M. Kachniewska, *Funkcja turystyczna jako determinanta jakości życia na wsi*, „Folia Pomer. Univ. Technol. Stetin. Oeconomica” 2011 nr 288(64), s. 53-72.

⁵ Od 2012 roku dane dotyczące turystycznych obiektów noclegowych (wcześniejsza nazwa „turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania”) obejmują również dane z pokoi gościnnych i kwater agroturystycznych posiadających 10 i więcej miejsc noclegowych.

Tabela 1
Parki krajobrazowe na terenie województwa wielkopolskiego

Lp.	Nazwa	Rok utworzenia	Powierzchnia [ha]	Położenie (gmina)
1	Lednicki Park Krajobrazowy	1988	7 618,40	Kiszkowo, Kłecko, Łubowo, Pobiedziska
2	Nadgoplański Park Tysiąclecia	2009	3 074,59	Skulsk
3	Nadwarciański Park Krajobrazowy	1995	13 428,00	Golina, Lądek, Pyzdry, Rzgów, Zagórów
4	Park Krajobrazowy Dolina Baryczy	1996	17 000,00*	Odolanów, Przygodzice, Sośnie
5	Park Krajobrazowy im. gen. Dezyderego Chłapowskiego	1992	17 200,00	Czempiń, Kościan, Krzywiń, Śrem
6	Park Krajobrazowy Promno	1993	3 363,86	Pobiedziska, Kostrzyn
7	Park Krajobrazowy Puszcza Zielonka	1993	12 202,00	Czerwonak, Kiszkowo, Murowana Goślina, Pobiedziska, Skoki
8	Powidzki Park Krajobrazowy	1998	24 600,00	Kleczew, Orchowo, Ostrowite, Powidz, Słupca, Wilczyn, Witkowo
9	Przemęcki Park Krajobrazowy	1991	19 450,00**	Przemęt, Śmigiel, Świeciechowa, Wijewo, Włoszakowice
10	Pszczewski Park Krajobrazowy	1986	2 920,00***	Miedzichowo, Międzychód
11	Rogaliński Park Krajobrazowy	1997	12 750,00	Brodnica, Kórnik, Mosina, Śrem
12	Sierakowski Park Krajobrazowy	1991	30 413,00	Chrzypsko Wielkie, Kwilcz, Pniewy, Sieraków
13	Żerkowsko-Czeszewski Park Krajobrazowy	1994	15 794,84	Miłosław, Nowe Miasto nad Wartą, Żerków
Łącznie			179814,69	45

+ na terenie województwa wielkopolskiego, całkowita powierzchnia parku 87040 ha; ** na terenie województwa wielkopolskiego, całkowita powierzchnia parku 22344,0 ha; *** na terenie województwa wielkopolskiego, całkowita powierzchnia parku 12200,0 ha

Źródło opracowanie własne na podstawie: www.zpkww.poznan.ibip.pl, aktualizacja dokumentu 07.01. 2014 [08-09-2015].

Parki krajobrazowe w województwie wielkopolskim

Wielkopolska jest regionem obfitującym w obszary przyrodniczo cenne, jednak krajobraz zdominowany jest przez rozległe i płaskie pola oraz duże kompleksy leśne. Na obszarze województwa wielkopolskiego znajduje się wiele form systemu ochrony przyrody, w tym 13 parków krajobrazowych, z których trzy mają transgraniczny charakter (tabela 1). Wielkopolskie parki krajobrazowe zaj-

mują łącznie ponad 179,8 tys. ha, co w stosunku do ogólnej powierzchni województwa stanowi 6,0%. Biorąc pod uwagę zajmowaną powierzchnię parków należy podkreślić, że w stosunku do 2010 r.⁶ zwiększyła się ona o ponad 400 ha.

Analiza rozwoju turystycznego obszarów parków krajobrazowych wielkopolski

Zdolność obszaru do pełnienia funkcji turystycznej uzależniona jest od wielu czynników. Walory przyrodnicze i kulturowe stanowią bogaty potencjał, zwłaszcza parków krajobrazowych, których wykorzystanie jest w dużej mierze uzależnione od wielkości i rodzaju zagospodarowania turystycznego. Zagospodarowanie wpływa na wielkość i rozkład przestrzenny ruchu turystycznego oraz na jego strukturę i formy.

Najbardziej prostym sposobem zobrazowania poziomu zagospodarowania turystycznego jest pokazanie go poprzez stan bazy noclegowej (liczba obiektów i liczba miejsc noclegowych). Najwyższe liczby miejsc noclegowych odnotowano w gminach związanych z Powidzkim i Przemęckim Parkiem Krajobrazowym (rysunek 1), które razem stanowiły ponad połowę (57,2%) miejsc noclegowych badanych obszarów. Przeprowadzona analiza korelacji wykazała, istotną statystycznie ($p=0,018$) zależność między powierzchnią parku a liczbą oferowanych miejsc noclegowych o wysokiej sile związku. Współczynnik korelacji wyniósł 0,641.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

⁶ J. Uglis, *Uwarunkowania rozwoju agroturystyki na obszarach parków krajobrazowych w województwie wielkopolskim*, w: M. Jalinik (red.), *Turystyka na obszarach przyrodniczo cennych*, Białyсток 2010, s. 77.

Analizując rozmiary bazy noclegowej w badanych gminach okazało się, że według dostępnych danych statystycznych GUS w pięciu z badanych jednostek⁷ w analizowanym roku nie funkcjonował żaden turystyczny obiekt noclegowy (posiadający 10 lub więcej miejsc noclegowych). Warto podkreślić, że w 2014 roku w ponad 1/3 wielkopolskich gmin nie prowadził działalności ani jeden turystyczny obiekt noclegowy.

Łącznie w granicach administracyjnych badanych gminach zlokalizowanych było 206 obiektów oferujących ponad 12,2 tys. miejsc noclegowych, co stanowiło 29% bazy noclegowej województwa wielkopolskiego. Poziom zróżnicowania przestrzennego nasycenia bazą noclegową przedstawia tabela 1.

Biorąc pod uwagę liczbę turystycznych obiektów noclegowych na 100 km² stwierdzono, że ich liczba wahała się od 0,5 (Śmigiel) do 20,5 (Witkowo), średnio 3,6. Wartości wyższe niż średnia odnotowano w 10 gminach. Z kolei średnia gęstość bazy noclegowej wyniosła 2,3 miejsca noclegowego na 1 km² powierzchni. Najwięcej miejsc noclegowych przypadających na jednostkę powierzchni odnotowano w gminie Powidz (16,5). Obliczona wartość mediany ($Me = 0,9$) wskazuje jednak, że w połowie badanych jednostek ich liczba była niewielka. Badając wielkość bazy noclegowej należy stwierdzić, że jest ona stosunkowo duża, gdyż średnio w jednym obiekcie znajdowało się 52 miejsca noclegowe, co wynika z faktu, iż w strukturze rodzajowej dominowały obiekty hotelowe.

Analizując poziom zagospodarowania turystycznego obszaru, należy wziąć pod uwagę nie tylko stopień rozwoju bazy noclegowej w odniesieniu do powierzchni badanej jednostki terytorialnej, lecz także do liczby jej mieszkańców. Takim miernikiem zaliczanym do opisu zagospodarowania turystycznego jest wskaźnik funkcji turystycznej Baretje'a. Ukazuje on relację miejsc noclegowych do liczby rezydentów obszaru, co informuje o możliwościach kadrowych obsługi ruchu turystycznego i znaczeniu funkcji turystycznej w strukturze gospodarczej danego terenu. W ramach analizy powyższego wskaźnika stwierdzono, że średnio na stu mieszkańców przypadało 4,5 miejsca noclegowego. Jednostkami najliczniej wyposażonymi w zakresie turystycznych miejsc noclegowych (odniesionych do liczby ich mieszkańców) były gminy: Powidz, Wijewo, Witkowo, Włoszakowice i Sieraków. Bez wątplenia w tych gminach funkcja turystyczna stanowi jedną z ważniejszych funkcji społeczno-gospodarczych obszaru.

Przeprowadzona analiza korelacji potwierdziła istnienie istotnej statystycznej współzależności pomiędzy udziałem powierzchni obszaru parku krajobrazowego a ich poziomem zagospodarowania turystycznego:

- liczba turystycznych obiektów noclegowych na 100 km² – współczynnik korelacji liniowej Pearsona (r_{xy}): 0,372 ($p = 0,018$),
- wskaźnik gęstości bazy noclegowej – współczynnik korelacji liniowej Pearsona (r_{xy}): 0,476 ($p = 0,002$),
- wskaźnik funkcji turystycznej Baretje'a – współczynnik korelacji liniowej Pearsona (r_{xy}): 0,510 ($p = 0,001$).

⁷ Gmina: Golina, Kiszkowo, KłECKO, Pyzdry, Sośnie.

Tabela 2
Kryteria klasyfikacji funkcji turystycznej

Wyszczególnienie	Wskaźniki					
	poziom zagospodarowania turystycznego			intensywność ruchu turystycznego		
	liczba turystycznych obiektów noclegowych na 100 km ²	gęstości bazy noclegowej	funkcji turystycznej Baretje'a	według Schneidera	według Charvata	funkcji turystycznej Deferta
Brodnica	1,0	0,5	0,9	2,3	4,1	1,2
Chrzypsko Wielkie	4,7	3,9	9,8	68,6	242,4	27,5
Czempiń	1,4	0,5	0,6	17,5	69,7	14,1
Czerwonak	4,9	1,1	0,3	18,3	26,6	60,0
Kleczew	1,8	0,9	1,0	6,0	22,5	5,5
Kostrzyn	1,9	0,3	0,3	9,9	13,8	11,2
Kościan	2,5	0,8	1,0	15,2	35,1	11,9
Kórnik	4,3	2,1	1,6	68,7	127,6	88,0
Krzywiń	2,2	1,0	1,7	17,7	40,7	9,9
Kwilcz	1,4	1,8	4,0	144,0	244,3	64,5
Lądek	2,0	1,2	2,0	29,9	66,1	17,4
Łubowo	1,8	1,0	1,8	26,5	44,7	14,6
Miedzichowo	1,4	0,3	1,9	37,7	86,7	6,6
Międzychód	2,6	2,1	3,4	23,0	75,6	13,9
Miłosław	1,5	0,3	0,4	8,7	13,6	6,8
Mosina	3,5	1,8	1,0	48,4	98,1	85,9
Murowana Goślina	1,2	0,8	0,8	21,4	39,3	20,8
Nowe Miasto nad Wartą	0,8	0,3	0,5	6,2	8,6	4,7
Odolanów	2,9	1,0	0,9	26,9	34,3	28,6
Orchowo	1,0	0,1	0,3	4,6	12,6	1,9
Ostrowite	6,7	3,3	6,6	18,9	54,1	9,4
Pniewy	1,9	0,8	1,0	47,3	69,5	37,6
Pobiedziska	2,1	0,3	0,3	5,7	12,4	5,7
Powidz	13,6	16,5	58,6	464,4	1066,8	130,6
Przemęt	4,9	3,8	6,1	34,1	167,5	21,2
Przygodzice	2,5	0,7	0,9	15,9	30,8	11,7

Rzgów	1,0	0,9	1,3	30,0	37,7	20,4
Sieraków	5,4	4,4	10,3	177,7	563,1	77,0
Skoki	2,0	0,7	1,6	12,7	54,2	6,0
Skulsk	2,4	0,4	0,6	25,1	37,6	18,2
Słupca	0,7	0,1	0,2	2,1	4,3	1,4
Śmigiel	0,5	0,2	0,2	6,2	23,3	5,8
Śrem	2,4	1,0	0,5	21,9	37,9	44,0
Święciechowo	1,5	0,9	1,5	39,9	77,3	23,1
Wijewo	9,7	12,5	20,3	48,2	308,8	29,6
Wilczyn	3,6	1,7	2,2	16,7	83,0	12,7
Witkowo	20,5	10,6	14,4	198,7	570,1	147,2
Włoszakowice	16,4	10,3	14,2	260,1	1024,6	187,9
Zagórów	0,6	0,1	0,1	0,6	1,0	0,4
Żerków	2,4	2,5	4,0	71,1	297,7	43,8
Średnia	3,6	2,3	4,5	52,5	145,7	33,2
Mediana	2,2	0,9	1,1	22,4	49,4	16,0
Odchylenie standardowe	4,3	3,7	9,9	87,5	248,0	42,5

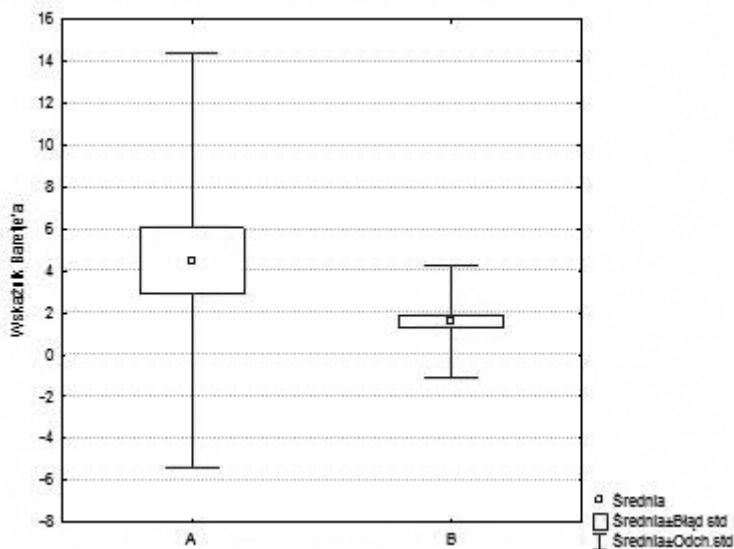
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Obliczone wartości współczynnika korelacji liniowej Pearsona wskazują na dodatnią zależność pomiędzy badanymi cechami o umiarkowanej sile związku w przypadku dwóch pierwszych wskaźników i wysokiej w przypadku wskaźnika Baretje'a. W celu dokonania pełnej oceny rozwoju funkcji turystycznej wyrażonej wskaźnikiem Baretje'a przeprowadzono badanie statystyczne w oparciu o test F. W tym celu obliczono wskaźniki dla pozostałych gmin⁸ województwa wielkopolskiego. Wartość testu $F(1;121) = 6,23$; $p = 0,014$ potwierdza istnienie istotności różnic między średnimi w badanych grupach (rysunek 2). Oznacza to, że obszary parków krajobrazowych stanowią istotne uwarunkowanie rozwoju funkcji turystycznej.

Dokonując kompleksowej oceny zdolności pełnienia funkcji turystycznej obszaru należy poddać analizie dane dotyczące ruchu turystycznego. Intensywność ruchu turystycznego przedstawiono za pomocą trzech wskaźników: Schneidera, Charvata i Deferta (gęstości ruchu). Obliczone wartości wskaźników intensywności turystycznej prezentuje tabela 2.

⁸ Do analizy wykorzystano dane dla gmin wiejskich i miejsko-wiejskich.

Rysunek 2
Zróżnicowanie poziomu wskaźnika funkcji turystycznej Baretje'a

A – badane gminy B – pozostałe

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS.

Analizując wskaźniki intensywności ruchu turystycznego (według Schneidera i Charvata) stwierdzono duże ich zróżnicowanie przestrzenne. Średnia wartość wskaźnika Schneidera wskazuje, że na stu mieszkańców przypadało 52 turystów, natomiast wartość wskaźnika Charvata dowodzi, że przeciętnie turystom udzielono 145 noclegów w przeliczeniu na stu mieszkańców. Wymienione wskaźniki najwyższe wartości osiągnęły w gminach: Powidz, Włoszakowice, Witkowo, Sieraków i Kwilcz. Z kolei najmniej turystów oraz udzielonych noclegów w odniesieniu do liczby mieszkańców stwierdzone w gminie Zagórów.

Biorąc pod uwagę liczbę turystów, którzy skorzystali z noclegów w turystycznych obiektach noclegowych w przeliczeniu na jednostkę powierzchni (miara gęstości ruchu) stwierdzono, że najczęściej odwiedziło gminę Włoszakowice. Analizując wartości tego wskaźnika stwierdzono, że powyżej średniej wynoszącej 33 korzystających z noclegów turystów przypadających na 1 km², znajdowało się jedenaście gmin.

Przeprowadzona analiza korelacji potwierdziła istnienie istotnej statystycznie współzależności pomiędzy udziałem powierzchni obszaru parku krajobrazowego a wskaźnikami opisującymi intensywność ruchu turystycznego:

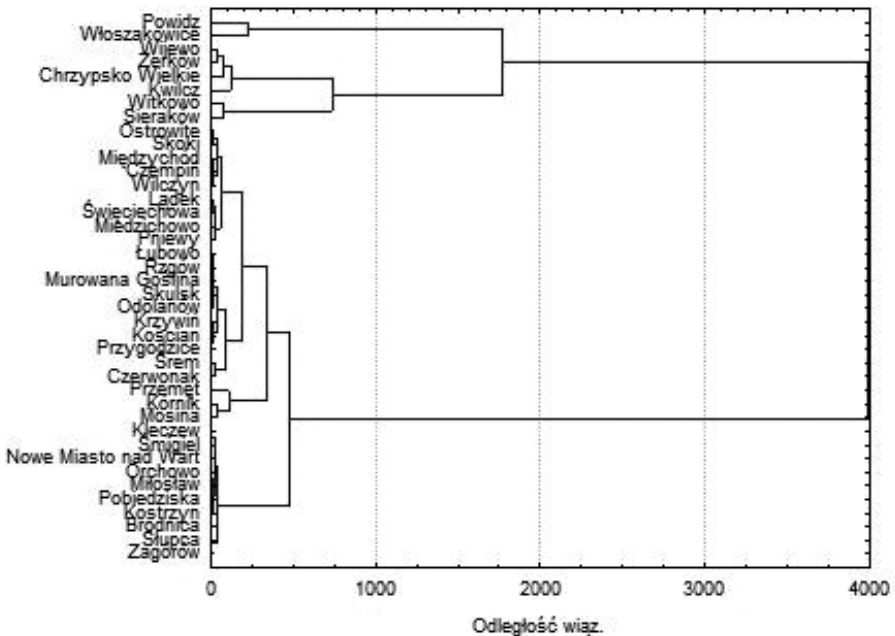
- intensywności ruchu turystycznego według Schneidera – współczynnik korelacji liniowej Pearsona (r_{xy}): 0,523 ($p = 0,001$),
- intensywności ruchu turystycznego według Charvata – współczynnik korelacji liniowej Pearsona (r_{xy}): 0,551 ($p = 0,000$),

- funkcji turystycznej Deferta – współczynnik korelacji liniowej Pearsona (r_{xy}): 0,386 ($p = 0,014$).

Obliczone wartości współczynnika korelacji liniowej Pearsona wskazują na dodatnią zależność pomiędzy badanymi cechami o wysokiej sile związku w przypadku dwóch pierwszych wskaźników i umiarkowanej w przypadku wskaźnika Deferta. W celu dokonania pełnej oceny rozwoju funkcji turystycznej wyrażonej wskaźnikiem Deferta przeprowadzono badanie statystyczne w oparciu o test F. Wartość testu $F(1;121) = 0,892$; $p > 0,05$ nie daje podstaw do stwierdzenia istnienia istotności różnic między średnimi w porównywanych grupach.

Uogólniając powyższe analizy, należy zauważyć, że żadna z badanych gmin nie charakteryzowała się najwyższym poziomem wszystkich przeanalizowanych wskaźników. Niewątpliwie badane jednostki są zróżnicowane pod względem pełnienia funkcji turystycznej. Niemniej jednak podjęto próbę pogrupowania badanych gmin ze względu na poziom rozwoju funkcji turystycznej na podstawie obliczonych wskaźników. W tym celu zastosowano analizę aglomeracji metodą Warda z wykorzystaniem odległości euklidesowej. Wyniki grupowania przedstawia rysunek 3.

Rysunek 3
Wyniki analizy skupień metodą Warda

Na podstawie przesłanek merytorycznych⁹ jako podstawę wyodrębnienia liczby skupień przyjęto odległość wiązania równą 1000. W ten sposób wyznaczono trzy homogeniczne grupy. Pierwszą grupę tworzą dwie gminy o bardzo dobrze wykształconej funkcji turystycznej – Powidz i Włoszakowice. Kolejną grupę tworzą gminy (6) o dobrze wykształconej funkcji turystycznej – Witkowo, Sieraków, Chrzypsko Wielkie, Kwilcz, Wijewo i Żerków. Ostatnią trzecią grupę gmin o słabo rozwiniętej funkcji turystycznej tworzą pozostałe gminy – łącznie 32. W tym miejscu, warto podkreślić, że w badanej zbiorowości wyodrębniono jeszcze jedną grupę pięciu gmin (Golina, Kiszkowo, Kłeco, Pyzdry i Sośnie), w których funkcja turystyczna nie została wykształcona, gdyż na ich terytorium nie funkcjonował ani jeden turystyczny obiekt noclegowy posiadający 10 i więcej miejsc noclegowych. W celu sprawdzenia trafności aglomeracji skupień metodą Warda posłużoną się inną metodą, czyli k-średnich. Wyniki grupowania potwierdziły się, otrzymano identyczne grupy przy grupowaniu na trzy skupiska.

Podsumowanie

Parki krajobrazowe stanowią doskonały cel wyjazdów turystycznych. W województwie wielkopolskim dotychczas utworzono trzynaście parków krajobrazowych, z których najmłodszy powstał w 2009 roku. O atrakcyjności turystycznej wielkopolskich parków krajobrazowych decydują nie tylko ich walory przyrodnicze. Istotną rolę odgrywają także zasoby kulturowe, na które składają się zarówno elementy kultury materialnej, jak i żywej tradycji ludowej¹⁰. Ponadto, wielkopolskie parki cechuje znaczne zróżnicowanie walorów turystycznych oraz stopnia rozwoju turystyki.

Rozwój funkcji turystycznej warunkuje wiele czynników. Dlatego do określenia jej poziomu służy szereg mierników i wskaźników, które świadczą o poziomie zagospodarowania turystycznego obszaru i intensywności ruchu turystycznego. Przeprowadzone badania ukazały znaczne zróżnicowanie rozwoju funkcji obszarów wielkopolskich parków krajobrazowych. Podstawowym asumptem rozwoju turystyki na danym obszarze jest rozwój bazy noclegowej. Łącznie w granicach administracyjnych badanych jednostek terytorialnych działalność prowadziło 206 turystycznych obiektów noclegowych oferujących ponad 12,2 tys. miejsc, co stanowiło 29% bazy noclegowej województwa wielkopolskiego. Przeciętnie na 100 km² przypadało 3,6 obiektu, przy średniej wartości w województwie 2,4. W 5 z 45 gmin nie stwierdzono ani jednego turystycznego obiektu noclegowego (posiadającego 10 lub więcej miejsc noclegowych). Z kolei średnia gęstość bazy noclegowej wyniosła 2,3 na 1 km² wobec średniej dla województwa 1,4.

Dużym zróżnicowaniem przestrzennym charakteryzowały się również wskaźniki intensywności ruchu turystycznego (Schneidera i Charvata) i funkcji

⁹ Analiza wykresu odległości wiązania względem etapów wiązania.

¹⁰ J. Ugliś, A. Spychała, A. Jęczyk, *Zasoby kulturowe rejonu wielkopolskich parków krajobrazowych*, „Turystyka Kulturowa” 2012 nr 9, s. 5-34.

turystycznej Deferta. Porównując poszczególne wskaźniki zauważa się, że nie wskazują one jednoznacznych wyników – żadna z badanych gmin nie uzyskała wartości maksymalnych we wszystkich obliczonych wskaźnikach. Wobec powyższego zastosowano analizę skupień i wyodrębniono trzy poziomy rozwoju funkcji turystycznej: gminy o bardzo dobrze wykształconej funkcji (2), gminy o dobrze wykształconej funkcji (6) oraz gminy o słabo rozwiniętej funkcji (32).

Ostatecznie konstatując należy stwierdzić, że najwyższy poziom rozwoju funkcji turystycznej określono w gminach związanych z Powidzkim, Pszczewskim i Sierakowskim Parkiem Krajobrazowym.

Przedstawione badania, w opinii autorów, nie wyczerpują tematyki zróżnicowania rozwoju funkcji turystycznej obszarów wielkopolskich parków krajobrazowych. Jednakże stanowią przyczynek do dalszych pogłębionych badań terenowych i analiz.

Literatura

- Baran E., Kiniorska I., Noga M., *Rozwój funkcji turystycznej obszarów wiejskich woj. Świętokrzyskiego*, w: W. Kamińska (red.), *Innowacyjność w turystyce wiejskiej a nowe możliwości zatrudnienia na obszarach wiejskich*, „Studia KPZK PAN” t. CLXIII, Warszawa 2015
- Chudy-Hyski D., *Ocena wybranych uwarunkowań rozwoju funkcji turystycznej obszaru*, „Infrastruktura i Ekologia Terenów Wiejskich” 2006 nr 2/1
- Guzik H., *Dylematy rozwoju turystyki na obszarach chronionych (na przykładzie Bieszczadzkiego Parku Narodowego)*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie” 2010 nr 482
- Kachniewska M., *Funkcja turystyczna jako determinanta jakości życia na wsi*, „Folia Pomer. Univ. Technol. Stetin. Oeconomica” 2011 nr 288(64)
- Kamieniecka J., *Ekopolityka w turystyce, Raport o zmianach możliwych i potrzebnych*, z. 2, Warszawa 1998
- Kotala A., Niedołża A., *Stan i perspektywy rozwoju infrastruktury ekoturystycznej w województwie małopolskim*, „Infrastruktura i Ekologia Terenów Wiejskich” 2009 nr 5
- Szromek A.R., *Przegląd wskaźników funkcji turystycznej i ich zastosowanie w ocenie rozwoju turystycznego obszaru na przykładzie gmin województwa śląskiego*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej. Seria Organizacja i Zarządzanie” 2012 z. 61
- Szwichtenberg A., Borzyszkowski J., *Dyskusja nad miernikami funkcji turystycznej miejscowości*, „Problemy Turystyki” 2000 nr 1-2
- Uglis J., Spychała A., Jęczyk A. *Zasoby kulturowe rejonu wielkopolskich parków krajobrazowych*, „Turystyka Kulturowa” 2012 nr 9
- Uglis J., *Uwarunkowania rozwoju agroturystyki na obszarach parków krajobrazowych w województwie wielkopolskim*, w: M. Jalinik (red.), *Turystyka na obszarach przyrodniczo cennych*, Białystok 2010
- Zaręba D., *Ekoturystyka*, Warszawa 2006
- Zawilińska B., *Uwarunkowania i kierunki rozwoju turystyki w parkach krajobrazowych Karpat Polskich*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie” 2010 nr 821